

Bendő Emese Ágnes

A kompetenciamotívum erősítése Pikler Emmi pedagógiájában

Pikler Emmi félig osztrák származású volt, orvosi diplomáját Bécsben szerezte. Elismert gyerekorvosként dolgozott Magyarországon. Első könyvében írta le alapvető nevelési elveit, melyeknek lényege, hogy hagyni kell a csecsemőt a saját tempójában fejlődni. 1946-ban megalapította a ma is működő Lóczy Lajos úti csecsemőotthont, amit halála után Pikler Intézetnek neveztek el.

Főbb művei: *Mit tud már a baba?*; *A szocializmusban nincsen árva gyermek*; *Anyák könyve*; *A gyermek nevelése a családban 3 éves korig*.

Pikler Emmi szerint a gyermek szerető környezetben, saját ritmusában, saját tapasztalatai által tud a legmegfelelőbben fejlődni. Munkája során kiemelten támogatta a gyerekek saját, egyéni fejlődési ritmusát. A szülőket is a megfelelő környezet kialakítására ösztönözte, nem támogatta a gyermek közvetlen gyakoroltatását, mozgásfejlesztését.

Pikler elve az volt, hogy a felnőtt ne avatkozzon bele közvetlenül a csecsemő játéktevékenységébe, ne hozza olyan helyzetbe a gyereket, amibe önmagától nem tudna belekerülni, vagy nem tudna belőle önállóan kijönni, mert ezzel passzivitásra, függésre kényszeríti őt. Viszont ösztönözzé azzal, hogy egyre bonyolultabb környezetet teremtsen a számára. A gondozónő jelenléte természetesen nélkülözhetetlen. A feladata az, hogy a gyermeket figyelemmel kísérje, segítsen olyan szituációkban, amelyeket a gyerek önállóan nem tud megoldani, illetve, hogy folyamatosan dicséretekkel ösztönözzé.

Pikler Emmi a csecsemőotthonban nagy hangsúlyt fektetett a gondozási műveletekre és gondozási helyzetekben alakítható gyermek–felnőtt viszonyra. Az egyéni bánásmód megvalósulása érdekében elengedhetetlennek tartotta a gondozó és gyermek közötti bizalom és kötődés kialakulását, hogy a gyermek ezáltal is biztonságban érezhesse magát az intézményben. Ezért szorgalmazta a saját kisgyermeknevelő rendszert és az egyénre szabott napirendet. Kiemelte a szabad levegőn töltött idő, a mindennapos szabadban való játék, a levegőztetés és a szabadban altatás

fontosságát. Nagy jelentőséget szentelt a gyerekek mozgásszabadságának mind a nagymozgások, mind a manipulációs játékok szempontjából.

Pikler Emmi a gyereknevelés területén többek között az is foglalkoztatta, hogy hogyan épülnek fel már koragyermekkorban a különféle kompetenciák, amelyek elsősorban önálló gyakorlással fejlődnek.

Az ember motivációját a hatékonyság érzése adja, amit azáltal ér el, ha hatást gyakorol valamire. Később rögzül a tevékenység, amit eredetileg egy cél érdekében tett, és az elérése után is folytatja. Ez a „megelégedés” élményét adja. Gyerekkorban különösen fontos annak a megtapasztalása, hogy hatást gyakorolunk a környezetünkre. Ebből alakul ki később a kompetenciamotiváció. Itt már nem csak a hatás a lényeg, hanem annak eredménye is. Nem jár vele külső jutalom. Pikler Emmi szerint nem csak magának a mozgásnak, hanem a különböző mozgásformák megtanulásához vezető útnak is nagy szerepe van a csecsemő fejlődésében. Különbséget tesz aközött, hogy a csecsemő „mit” tud, és „hogyan” tudja azt. A tanulás folyamata adja meg azt a kompetenciaélményt, ami a későbbi személyiségfejlődés szempontjából nagyon nagy jelentőséggel bír. Három komponens szükséges ahhoz, hogy az ember kompetensen viselkedjen. A cselekvés indítása, kivitelezése és hatékonysága. Elsőként a környezetből ki kell válogatni a szükséges információkat, ezután meg kell tervezni az akciófolyamatot, majd el is kell azt indítani úgy, hogy ezzel elérjük az eltervezett célt. A gyermek önállóan indított játéka, mozgása, interakciója éppen ezeknek az elemeknek az interiorizációját támogatja.

Pikler azt képviselte, hogy az egészséges gyermek önállóan, folyamatos kísérletezés révén sokkal gazdagabb tudásra tesz szert, mint amilyen a segítséggel megtanított felületes tudás.

A Lóczy úti csecsemőotthon a kezdetektől ezeknek az elveknek a mentén nevelték a bentlakó gyermekeket. Mivel mindig következetesen, azonos gyakorlat szerint gondozták őket, kortársaiknál aktívabbak voltak a mindennapos tevékenységekben. Korán kialakult bennük az önálló folyamatok kezdeményezése iránti motiváció.

Pikler Emmi a *Mit tud már a baba?* című könyvében külön fejezeteket szentelt a szociális és a környezettel való interakciók támogatásának. Tömören összefoglalja ezt *A gyerek és a külvilág* című fejezetben megfogalmazott gondolata:

„Lényeges, hogy minél többre egyedül jöjjön rá a gyerek. Ha mindenben segítjük a feladatok megoldása során, akkor éppen azt vesszük el tőle, ami értelmi fejlődése szempontjából a legfontosabb lett volna. Egészen másfajta tudásra tesz szert az a gyerek, aki önálló kísérletek révén jut el valamihez, mint az, aki készen kapja a megoldást.” (Dr. Pikler, 1976, old.: 55).

Pikler Emmi összességében azt hangsúlyozta, hogyha a gyermek kezdeményezésének figyelembevételével erősítjük a kompetenciaigényét, azzal egy sokkal kiegyensúlyozottabb, szociálisan egészséges felnőttet nevelünk.

Felhasznált irodalom:

Bányai, É., & Varga, K. (2013). Affektív Pszichológia. Budapest: Medicina Könyvkiadó Zrt.

Cole, M., & Cole, S. (2006). Fejlődéslélektan. Budapest: Osiris Kiadó.

David, M., & Appell, G. (1998). A Lóczy avagy sajátos gondolkodás-gondoskodás a csecsemőről, a kisgyerekről. Budapest: Pikler-Lóczy Társaság a Kisgyermekéért.

Dr. Pikler, E. (1976). Mit tud már a baba? Budapest: Medicina Könyvkiadó.

Pikler, E. (1972). Az egészséges csecsemő és gyermek fejlődése és gondozása. Budapest: Medicina Könyvkiadó.

Pikler, E. (1979.). A gyakorló gyermekorvos kiskétája: A csecsemő kompetenciája. Magyar Pediáter 1979/13 2. szám, 227-233.

Pikler, E., & Tardos, A. (1970). Álom és valóság. In E. Pikler, A. Tardos, & Harmath Péter, A születéstől az óvodáskorig (old.: 3-23). Budapest: Kossuth Könyvkiadó.

